

BUDOUCÍ SCÉNÁŘE

Cíl

Rozvíjením scénářů pro budoucnost školy jsou účastníci vyzváni k tomu, aby identifikovali způsob, jakým trendy ve společnosti a ve školách ovlivňují školy a kvality, které učitelé potřebují.

Cílová skupina

Cílové skupiny tohoto nástroje se různí. Lze jej použít s učiteli, s pedagogy vyučujícími učitele, řediteli škol a tvůrcům strategií (a také ve smíšených skupinách) jak na instituční, tak i národní či mezinárodní úrovni. Skupina by měla mít minimálně 8 a maximálně 24 účastníků.

Shrnutí/popis

Cílem tohoto reflexního nástroje je stimulovat reflexi týkající se budoucích požadavků na učitele. Nástroj stimuluje spolupracující myšlení a reflexi týkající se budoucího vývoje uvnitř i vně školy, který ovlivní roli a profesionální nároky na učitele.

Jedná se o kreativní nástroj vytvářející spolupráci a stimuluje netradiční myšlení.

Metoda scénáře sestává ze tří fází:

1. Analýza: analyzování příslušných trendů a vývoje ve společnosti a ve školách, identifikace hnací síly a definování dopadu a nepředvídatelnosti jednotlivých hnacích sil
2. Vývoj: zvolí se dvě hnací síly (vysoký dopad, vysoká nepředvídatelnost), které se použijí jako osy ve dvourozměrném modelu scénáře. Skupina se rozdělí na čtyři podskupiny, z nichž každá bude odpovídat za vývoj a popis rolí a profesionálních kvalit společnosti, škol a učitelů v rámci daného scénáře
3. Reflexe: prezentace scénářů a diskuze:
  - Jaká je nejpravděpodobnější budoucnost?
  - Jakou budoucnost si nejvíce přejete?
  - Jaká je podle vás nejhorší možná budoucnost?
  - Jaké kvality potřebují učitelé mít pro každý scénář? Jaké podobnosti a rozdíly se ve scénářích nacházejí s ohledem na pedagogické kvality?

- Jaké z toho plynou pro učitele důsledky (připravit se na jednu či všechny možnosti)? Co z toho vyplývá pro vás?

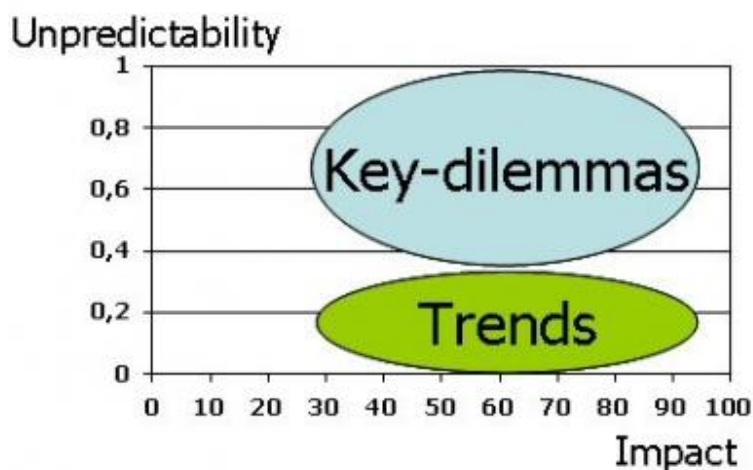
Metodologie:

1. fáze: Analýza

Na začátku požádejte účastníky, aby otevřeli své duševní modely a přenesli se skokem v čase do budoucnosti. Požádejte je, aby popsali svůj den v budoucnosti (např. 20. března 2020). (Někteří) účastníci se mohou zeptat na věci, které je o budoucnosti zajímají (mohou být zodpovězeny věštcem či jasnovidcem).

Po prezentaci jejich každodenního života a otázek v budoucnosti se identifikují klíčové prvky, které se prodiskutují za účelem umístění zásadních trendů, dilemat a událostí. Je důležité, aby stanoviska byla co nejširší, aby tak instruktor mohl ověřit, že je použito co nejvíce možných odlišných názorů (pokrývající události ve společnosti, ekonomice, technologii, politice atd.).

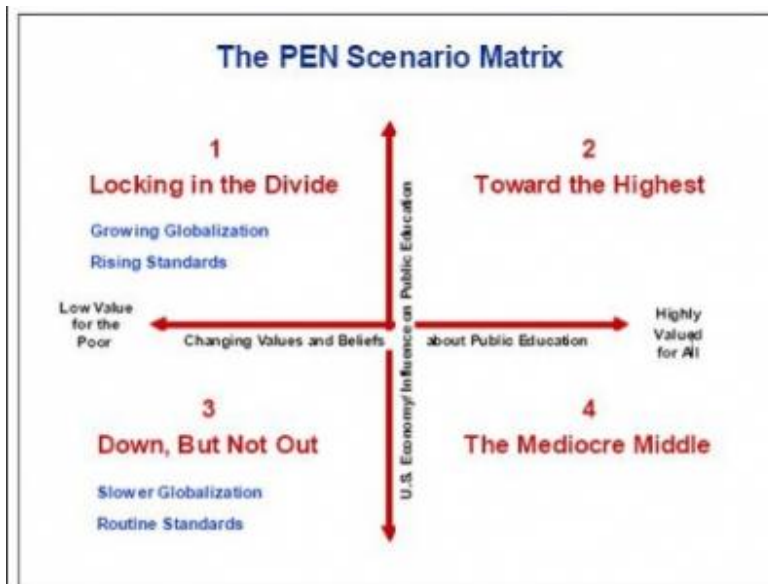
Počet trendů a dilemat v diskuzi musí být snížen maximálně na 15 hnacích sil. Tyto hnací síly jsou zmapovány v nákresu s ohledem na jejich dopad na hlavní otázku a jejich nepředvídatelnost.

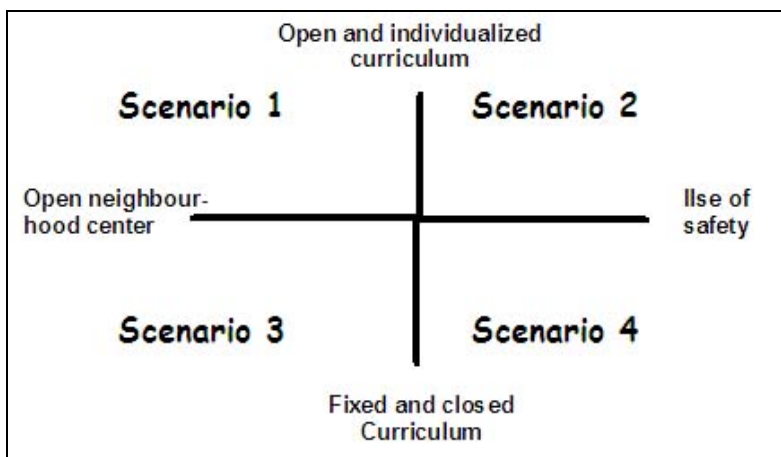
2. fáze: Vývoj

Z uvedených hnacích sil s nejvyšším dopadem a nepředvídatelností se vyberou dvě (nezávislé) hnací síly, které představují osy matice scénáře.

Zdroj: Gerald Harris (2006): Budoucnost veřejného základního vzdělávání ve Spojených státech. (GBN Network)

Skupina se rozdělí na čtyři podskupiny. Každá skupina bude odpovídat za vývoj jednoho ze scénářů. Podskupiny musí scénář přivést k životu jak písemně, tak reálně (hra, obrázky atd.). Prezentace scénářů by měly být přesvědčivé a pozitivní („toto je nejlepší možný scénář budoucnosti, jaký si můžete představit, protože ...“)

3. fáze: *Reflexe*

Každá podskupina představí svůj scénář ostatním podskupinám (nebo širšímu publiku). (Je možné využít času a poskytnout každé podskupině zpětnou vazbu týkající se zlepšení jejich prezentace).

Po prezentacích jsou položeny otázky typu

- Jaká je nejpravděpodobnější budoucnost?
- Jakou budoucnost si nejvíce přejete?
- Jaká je podle vás nejhorší možná budoucnost?

V další části je možné vytvořit smíšené podskupiny, které prodiskutují důsledky daných scénářů na roli a profesionální kvality, které budou učitelé v budoucnu potřebovat, dále rozdíly v rolích a vyžadovaných kvalitách dnes a jejich důsledky pro jednotlivé učitele, osobní rozvojové plány, školní politiku s ohledem na profesionální rozvojové programy v rámci školy, pro vzdělávání učitelů, ...

Variace:

Po té, co účastníci projdou všemi fázemi procesu scénáře, budou potřebovat minimálně dva celé dny (vcelku nebo rozdělené během delšího období).

Pokud je celý proces naplánován na méně času, reflexe ve třetí fázi ztratí svůj potenciál.

Pokud je čas na provedení procesu scénáře omezen, je možné využít dvou alternativ:

1. Účastníci dostanou osy scénáře a zaměří se na 2. fázi (rozvoj scénářů) a 3. fázi (reflexe týkající se rozvinutých scénářů). Tato verze vyžaduje 1 celý den.
2. Účastníci dostanou osy scénářů a zaměří se pouze na 3. fázi (1/2 až 1 celý den)

U obou verzí se vynechá diskuze o trendech, vývoji a dilematech ve společnosti a ve vzdělávání, přičemž účinky této metody, co se týče zvýšeného a sdíleného porozumění trendům a vývoji ve společnosti a vzdělávání ovlivňující školy a učitele a zvýšené vlastnictví s ohledem na scénáře, tak budou omezeny.

Zázemí/zdroje:

Tato metoda pochází z obchodního prostředí. Jedná se o nástroj strategického rozvoje a rozhodování. Metoda se však stala velice oblíbeným nástrojem reflexe, rozvoje vize a budování týmu. Ve vzdělávání se používá

jako reflexní a učební nástroj v mnoha kontextech. Zpětná vazba účastníků je velmi pozitivní.

Metoda kombinuje celou řadu činností: skupinovou práci, diskuzi, analýzu, výzkum, kreativní myšlení, prezentaci a reflexi. Diskuze pomáhá dosáhnout hloubky a šířky, jaké se u učitelů ve školách objevují jen zřídka.

Metoda může objasnit zásadní hodnoty a duševní modely účastníků.

Metodologie je popsána v celé řadě zdrojů:

- Pokyny učitele v rámci kurzu zaměřeného na využívání scénářů ve vzdělávání
Na této webové stránce se také objevuje celá řada prací zaměřených na využívání budoucích scénářů a publikovaných v tematickém vydání Evropského žurnálu vzdělávání učitelů, 26 (1)
- Metoda scénáře pro účely výuky: pokyny k užívání
- Vymýšlení scénářů; Úvod do umění a procesu tvorby scénářů (Peter Schwartz, Jay Ogilvy)

Podmínky:

U tohoto reflexního nástroje jsou důležité dvě podmínky:

- **Čas:** Tento proces vyžaduje mnoho času. Aby bylo možné dosáhnout hluboké diskuze, je nutné věnovat čas vytvoření znalostí účastníků (1. fáze), rozvoji a ilustraci scénářů (2. fáze) a reflektování důsledků scénářů (3. fáze). Pokud nemáte k dispozici dost času, hrozí, že se nedostane na reflexi (což je s ohledem na cíl tohoto nástroje nejdůležitější fáze)
Časový rámec může být zhuštěn (2denní schůzka) nebo (nejlépe) rozložen do delšího období se čtyřmi půldny, oddělenými dvěma či třemi týdny s úkoly.
Pokud nemáte k dispozici tolik času, je možné využít uvedených alternativ, které tolik času nevyžadují, ale s tím, že pestrost výsledků bude omezena. Viz variace uvedené výše.

Kvalita instruktora: Proces vyžaduje silného instruktora, který má s touto metodou zkušenosti a dokáže podporovat i vést diskuzi a proces směrem k rozvoji scénářů (zejména v konverzaci týkající se identifikace a výběru hnacích sil).

Materiály:

- PC a datový projektor pro úvodní prezentaci budoucích scénářů a vybraného tématu
- Tabule (bílá nebo papírová) pro zaznamenávání výsledků diskuze
- Materiály pro prezentaci scénářů

Silné a slabé stránky

Silné stránky:

Tato metoda nevychází z dané situace, ale stimuluje proaktivní a netradiční myšlení. Otevírá reflexe vycházející z možné budoucí situace (např. 2015 nebo 2020) a zohledňuje trendy a vývoj v širší společnosti.

Metoda scénáře kombinuje celou řadu činností: skupinovou práci, diskuzi, analýzu, průzkum, kreativní myšlení, prezentaci a reflexi.

Diskuze pomáhá dosáhnout hloubky a šířky, jaké se u učitelů ve školách objevují jen zřídka.

Metoda může objasnit zásadní hodnoty a duševní modely účastníků.

Kromě toho se také jedná o metodu zábavnou.

Slabé stránky:

Metoda vyžaduje spoustu času. První část (1. a 2. fáze) je vstupem ke konkrétní reflexi týkající se kvalit učitele ve 3. fázi. Tuto první část lze vynechat a nahradit ji předem vytvořenými scénáři (viz výše uvedené variace), např.

- Scénáře OECD Jaké školy pro budoucnost?
- Scénáře GBN pro budoucnost veřejného vzdělávání

První část však hraje roli ve zvýšení porozumění vývoje ve společnosti a vzdělávání, který ovlivňuje školy a učitele a ve vytváření sdíleného porozumění a zvýšení vlastnictví s ohledem na dané scénáře.